

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ

Απάντηση στις προκλήσεις - Θέσεις για τα μεγάλα μέγαρα μιας κυβερνητικής πολιτικής

V. Η πρόκληση της παιδείας και της κοινωνίας της γνώσης

2. Η ανάγκη πολυτυπίας στα ΑΕΙ και η εισαγωγή σε αυτά

 Σχολιάστε το Εκτυπώστε το

Μέγεθος γραμματοσειράς:

Όλα όσα σημειώσαμε ως προς τα κοινωνικά, ιδεολογικά και παιδαγωγικά χαρακτηριστικά του εκπαιδευτικού συστήματος κορυφώνονται στο επίπεδο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Ο μύθος των «ιδιωτικών πανεπιστημίων»

Η εστίαση της συζήτησης για το μέλλον των Πανεπιστημίων στο ζήτημα των λεγομένων «**ιδιωτικών πανεπιστημίων**» είναι τις περισσότερες φορές όχι ουσιαστικού, αλλά ιδεολογικού και συμβολικού χαρακτήρα. Σε καμία χώρα με ακαδημαϊκή παράδοση δεν υπάρχουν ιδιωτικά πανεπιστήμια με την έννοια των κερδοσκοπικών επιχειρήσεων. Υπάρχουν ιδρύματα ή καταπιστεύματα στα οποία προστίθενται συνεχώς χορηγίες, κληροδοτήματα και δωρεές κοινωφελούς χαρακτήρα που αποδίδουν σε όσους τα προσφέρουν κοινωνικό και επικοινωνιακό κύρος, αλλά όχι εμπορικό κέρδος. Πρόκειται συνεπώς για μη κερδοσκοπικά ιδρύματα που κάλλιστα μπορούν να ιδρυθούν και στην Ελλάδα, στο πλαίσιο του άρθρου 16 παρ. 5 του Συντάγματος. Αν εμφανιστεί το νομικό ή φυσικό πρόσωπο που θέλει να ενεργήσει ως δωρητής, με επαρκή κεφάλαια για τη δημιουργία σοβαρών ακαδημαϊκών, δηλαδή όχι μόνο διδακτικών, αλλά και ερευνητικών υποδομών και με διάθεση να στηρίξει την υπόθεση αυτή σε μεγάλο βάθος χρόνου, ο κοινός νομοθέτης μπορεί να συστήσει το πανεπιστήμιο που θα φέρει το όνομα του δωρητή με την τυπική μορφή ενός νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου που θα έχει όμως πολύ μεγάλα περιθώρια ευελιξίας. Στο πλαίσιο, μάλιστα, αυτού του νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου μπορούν να λειτουργούν και επιμέρους ιδρύματα ή αστικές μη κερδοσκοπικές εταιρείες ή ακόμη και ανώνυμες εταιρείες που χρειάζονται για την προώθηση των υποδομών ή των αναπτυξιακών προγραμμάτων και όχι της ακαδημαϊκής λειτουργίας των πανεπιστημίων.

Όλο όμως αυτό το εγχείρημα πρέπει στη δική μας συνταγματική τάξη και ιδίως στη δική μας κοινωνία να βασίζεται στην αξιοκρατική εισαγωγή των φοιτητών με κριτήριο τις επιδόσεις και όχι την οικονομική δυνατότητα καταβολής διδάκτρων και σε αυστηρά ακαδημαϊκά κριτήρια επιλογής των καθηγητών. Όταν επομένως συγκεντρωθούν πράγματι αυτές οι προϋποθέσεις ενός μη κρατικού και μη κερδοσκοπικού πανεπιστημίου και ζητηθεί υπεύθυνα η ίδρυση του, μπορούμε να αντιμετωπίσουμε το θέμα, χωρίς στο μεταξύ να έχουμε υποκύψει σε μία ερασιτεχνικού και δημαγωγικού χαρακτήρα συζήτηση. Η αναθεώρηση του άρθρου 16 παρ. 8 μόνον υπό αυτές τις εγγυήσεις μπορεί να γίνει δεκτή (με την πολιτική και διαδικαστική εγγύηση της αυξημένης πλειοψηφίας των 180 ψήφων να παραμένει ενεργός ως την τελευταία φάση της διαδικασίας στην επόμενη αναθεωρητική Βουλή για να μπορεί να ελεγχθεί η τελική διατύπωση της διάταξης καθώς οι «λεπτομέρειες» έχουν καθοριστική σημασία). Και αυτό –όπως θα δούμε- για να ακυρωθεί το δημαγωγικού χαρακτήρα εγχείρημα ότι δήθεν φταίει το Σύνταγμα για το ότι δεν μπορούν να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Η χειραφέτηση των δημοσίων ΑΕΙ

Πριν τεθεί όμως έτσι το θέμα των μη κρατικών πανεπιστημίων, αξίζει να δώσουμε έμφαση σε μία σειρά από πιεστικά ζητήματα στο χώρο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης: **Στη χειραφέτηση των πανεπιστημίων** από μία συγκεντρωτική και γραφειοκρατική προσέγγιση του κράτους που δεν τα επιτρέπει να κινηθούν με ευελιξία και ίδια ευθύνη δημιουργώντας τις συνθήκες ενός εξαιρετικά γόνιμου ακαδημαϊκού ανταγωνισμού. Στην ολοκλήρωση του νέου καθεστώτος των Ανωτάτων Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων. Στη διαμόρφωση του νομικού πλαισίου λειτουργίας των πανεπιστημίων άλλων κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης που προσφέρουν υπηρεσίες στη χώρα μας. Στην οργάνωση της κατάστασης που επικρατεί στο χώρο των εργαστηρίων ελευθέρων σπουδών (ζήτημα για το οποίο η Ελλάδα πρέπει να αναλάβει μια κοινοτικού χαρακτήρα

πρωτοβουλία στο Συμβούλιο Υπουργών της Ευρωπαϊκής Ένωσης) κ.ο.κ.

Διαμορφώνεται κατά τον τρόπο αυτό ένας άξονας πολιτικής που μπορούμε να ονομάσουμε **πολυτυπία, ευελιξία και άμιλλα στην τριτοβάθμια εκπαίδευση**. Είναι άλλο πράγμα η θεσμική διαφάνεια που πρέπει να διέπει τα τριτοβάθμια ιδρύματα και άλλο η εμμονή στην ομοιοτυπία των ρυθμίσεων. Υπάρχουν μικρά περιφερειακά και μεγάλα κεντρικά πανεπιστήμια. Υπάρχουν παλιά παραδοσιακά τμήματα (νομικής, ιατρικής κ.ο.κ.) και μικρά νέα τμήματα σε Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι. (π.χ. κινηματογράφου). Το κάθε ίδρυμα πρέπει συνεπώς να έχει μεγάλη κανονιστική και οργανωτική ευελιξία, διεκδικώντας καλύτερες επιδόσεις και καλύτερα συγκριτικά αποτελέσματα μέσα από την ανάπτυξη επιστημονικών και ερευνητικών περιοχών στις οποίες δίνει έμφραση. Αυτό πρέπει να συμβαίνει και στο προπτυχιακό και στο μεταπτυχιακό επίπεδο, καθώς και στο επίπεδο των ερευνητικών προγραμμάτων, με ευελιξία και διορατικότητα και με ενθάρρυνση των συνεργασιών τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό. Μέσα από την αρχή της ευελιξίας και της άμιλλας θα προκύψει φυσιολογικά, χωρίς περιπτώσεις καταναγκασμούς, και το στοιχείο **της αξιολόγησης του ερευνητικού και εκπαιδευτικού έργου** τόσο στο εσωτερικό κάθε ΑΕΙ/ΤΕΙ όσο και διαπανεπιστημιακά. Θα λυθούν επίσης πολύ ευκολότερα προβλήματα, όπως η συνολική διάρκεια και οι επιμέρους κύκλοι των σπουδών και η σχέση ανάμεσα στο βασικό πτυχίο και τις μεταπτυχιακές σπουδές. Το κρισιμότερο άλλωστε πρόβλημα που είναι τα **επαγγελματικά δικαιώματα** είναι σε μεγάλο βαθμό αντικείμενο κοινοτικών ρυθμίσεων στο πλαίσιο του δικαιώματος της ελεύθερης εγκατάστασης και παροχής υπηρεσιών.

Η εισαγωγή στα ΑΕΙ και ΤΕΙ

Κατά την ίδια λογική πρέπει να αντιμετωπιστεί και το καίριο ζήτημα της **εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση**. Όταν δημιουργείται στα παιδιά και τους γονείς η αίσθηση ότι θα πάψουν να υπάρχουν αριθμητικοί περιορισμοί για την εισαγωγή στο τμήμα της πρώτης προτίμησης κάθε υποψηφίου, ακόμη και αν αυτό είναι το ιατρικό, απλώς καλλιεργείται μία φενάκη. Επιλογή και φραγμός για ορισμένα τμήματα υψηλής ζήτησης θα υπάρχει πάντα, είτε στο τέλος του λυκείου είτε λίγο αργότερα. Η κατάργηση συνεπώς της εισαγωγής στο συγκεκριμένο τμήμα και η αντικατάστασή της με την εισαγωγή γενικά σε κάποιο Α.Ε.Ι. ή σε κάποια σχολή έχει ανάγκη από πολλές διευκρινήσεις σε μια χώρα στην οποία υπάρχουν πολύ μικρά και εξειδικευμένα, αλλά και πάρα πολύ μεγάλα Α.Ε.Ι. με τεράστιο φάσμα σχολών και τμημάτων. Αυτό ισχύει ακόμη και για σχολές που περιέχουν πολύ διαφορετικά μεταξύ τους τμήματα (π.χ. ιατρικό-νοσηλευτικό). Αυτό που μπορεί και πρέπει να γίνει άμεσα είναι –όπως ήδη αναφέρθηκε– η ριζική αλλαγή της φιλοσοφίας των εξετάσεων: Η κατάργηση της απομνημόνευσης και της στείρας και μηχανιστικής προσέγγισης μιας περιορισμένης ύλης και η επιλογή θεμάτων και μεθόδων εξέτασης που κινητοποιούν την κριτική σκέψη και επιτρέπουν την ανάδειξη των πραγματικά ικανότερων υποψηφίων. **Η αλλαγή της φιλοσοφίας των εξετάσεων είναι από μόνη της ικανή να επηρεάσει την φιλοσοφία του αναλυτικού προγράμματος, τις εκπαιδευτικές μεθόδους, τον τρόπο προετοιμασίας των μαθητών, το ρόλο της υποστηρικτικής διδασκαλίας κλπ. Η αλλαγή αυτή δεν πρέπει να θίξει το κεκτημένο της αδιάβλητης εθνικής διαδικασίας εξετάσεων που περιβάλλεται με εμπιστοσύνη από το σύνολο της κοινωνίας.** Μέσα όμως στο κέλυφος αυτό μπορούν να γίνουν ριζικές αλλαγές στο περιεχόμενο της εξεταστικής, αλλά και της μαθησιακής διαδικασίας.

Μια άλλη κίνηση που μπορεί να γίνει σχετικά εύκολα και χωρίς να αλλάζουν ξαφνικά οι όροι του παιχνιδιού είναι ένα **οργανωμένο σύστημα ενδοπανεπιστημιακής κινητικότητας** των φοιτητών από τμήμα σε τμήμα με τις διαδικαστικές εγγυήσεις των εισαγωγικών εξετάσεων, αλλά με εξεταζόμενη ύλη πανεπιστημιακού επιπέδου και τελείως διαφορετική φιλοσοφία εξετάσεων. Κατά τον τρόπο αυτό θα πάψουν να εγκλωβίζονται νέοι άνθρωποι σε μία εσφαλμένη ή τυχαία επιλογή και τους παρέχεται και δεύτερη και τρίτη ευκαιρία.

Ο ρόλος του Λυκείου

Σε μια όμως επόμενη φάση το ζητούμενο πρέπει να είναι ο ίδιος ο ρόλος του λυκείου. Η σχέση γυμνασίου-λυκείου πρέπει να επαναξιολογηθεί. **Μία ιδέα είναι η αποκόλληση της Γ΄ τάξης του λυκείου και ο επίσημος προσανατολισμός της μόνο στην εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ως ένα είδος «προπαρασκευαστικού» έτους.** Άλλη λύση θα ήταν το **τεταρτοετές γυμνάσιο και η δημιουργία ενός διετούς λυκείου «κολλεγιακού» χαρακτήρα, με αξιολόγηση της εμπειρίας του λεγομένου διεθνούς απολυτηρίου (I.B.).** Όλα όμως αυτά προϋποθέτουν συναίνεση και διαθεσιμότητα της εκπαιδευτικής κοινότητας, κυρίως των καθηγητών που πρέπει να βρουν στο σχήμα αυτό μία προοπτική για το δικό τους ρόλο

που μπορεί να είναι διαφορετικός για όσους ζητούν νέες εμπειρίες και διαφορετικές για όσους ζητούν εργασιακή ασφάλεια. Μια σχετική συμφωνία με τις συνδικαλιστικές οργανώσεις των εκπαιδευτικών είναι το πρώτο βήμα προς την κατεύθυνση αυτή. Υπάρχουν στους κόλπους των εκπαιδευτικών πολλά στελέχη που θα ήθελαν να στραφούν σε αυτό το στάδιο της εκπαίδευσης σε συνεργασία με επισκέπτες καθηγητές από τα ΑΕΙ, τα ΤΕΙ κ.ο.κ.

Η συζήτηση για την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση είναι συνεπώς μία συζήτηση στην οποία δοκιμάζεται και η ευαισθησία, αλλά και η πρωτοτυπία μας. Δηλαδή η ικανότητα μας να σχεδιάσουμε σοβαρά, χωρίς εμμονή σε παλιά ή νέα στερεότυπα, το μέλλον της κοινωνίας μας.

Σχόλια: